

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ INNOVATIVE FUNDAMENTALS OF AGRICULTURAL MARKET INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT

У статті досліджено сучасні передумови функціонування інфраструктури аграрного ринку. Обґрунтовано стратегічну важливість інноваційних засад розвитку інфраструктури аграрного ринку в забезпеченні підтримки процесів ефективного функціонування аграрної сфери. Ідентифіковано основні недоліки та чинники, що стримують розвиток інфраструктури аграрного ринку в Україні. Запропоновано інноваційні підходи до активізації розвитку цієї інфраструктури, що передбачає розбудову регіональної мережі об'єктів оптової торгівлі, інноваційну модернізацію логістичних потужностей аграрного сектору економіки, стимулювання становлення горизонтально-вертикальних інтеграційних структур між суб'єктами аграрної сфери, розбудову аграрних бірж та посилення їх ролі в процесах здійснення торговельно-економічних трансакцій.

Ключові слова: інновації, аграрний сектор економіки, інфраструктура, ефективність, аграрний ринок.

В статті досліджені сучасні передумови функціонування інфраструктури аграрного ринку. Обґрунтовано стратегічну важливість інноваційних засад розвитку інфраструктури аграрного ринку в забезпеченні підтримки процесів ефективного функціонування аграрної сфери. Ідентифіковані основні недоліки та фактори, що стримують розвиток інфраструктури аграрного ринку в Україні. Предложено інноваційні підходи до активізації розвитку цієї інфраструктури, яка передбачає розбудову регіональної мережі об'єктів оптової торгівлі, інноваційну модернізацію логістичних потужностей аграрного сектору економіки, стимулювання становлення горизонтально-вертикальних інтеграційних структур між суб'єктами аграрної сфери, розбудову аграрних бірж та посилення їх ролі в процесах здійснення торговельно-економічних трансакцій.

Ключевые слова: инновации, аграрный сектор, инфраструктура, эффективность, аграрный рынок.

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct59-3>

Бойко В.В.

д.е.н., професор,
професор кафедри
менеджменту організацій
Національний університет
«Львівська політехніка»

Boiko Vitalii

Lviv Polytechnic National University

The article examines the modern prerequisites for the functioning of the infrastructure of the agricultural market. The strategic importance of innovative principles of agricultural market infrastructure development in ensuring the support of the processes of efficient functioning of the agricultural sector, increasing the scale of management of agricultural producers and the implementation of the processes of expanded reproduction is substantiated. The main shortcomings that hinder the development of agricultural market infrastructure in Ukraine have been identified, the main ones being the following: underdeveloped regional network of innovative wholesale markets, technological backwardness of their trade business processes and insufficient level of logistics; non-prevalence of practices of integration and cooperation between the subjects of the agricultural sector of the economy, insufficient socio-psychological incentives for the implementation of integration processes, the lack of agrarian-industrial clusters; insufficient level of logistical support for the development of agricultural market infrastructure and neglect of road transport in rural areas; underdeveloped infrastructure of exchange trading facilities. A set of innovative approaches to the development of agricultural market infrastructure is proposed: development of a regional network of innovative wholesale objects (formation of agro-industrial clusters, implementation of a comprehensive program of regional markets development, introduction of public-private partnership mechanisms); innovative modernization of logistics support of the agricultural market (instruments of grant and project support, equipment leasing and preferential lending, diversification of transport flows of agricultural entities); development of innovative horizontal-vertical integration structures (formation of social and psychological incentives for integration, implementation of information and promotion campaign, state support for the development of cooperation); development of agricultural stock trading (reduction of bureaucratic obstacles, consulting support for concluding stock trading contracts, attracting foreign investment).

Key words: innovations, agrarian sector of economy, infrastructure, efficiency, agrarian market.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки України відіграє стратегічно важливу роль у процесах забезпечення ефективності функціонування національної економіки та гарантування економічної безпеки держави. Сфера АПК є потужним локомотивом реалізації соціально-економічних трансформацій, вирівнювання просторово-територіальних диспропорцій та підвищення рівня якості життя сільського населення. Нарощування експортних потужностей вітчизняного аграрного сектору економіки вже традиційно сформувало умови для безперервного надходження значних обсягів валютної виручки в Україну. Це забезпечило стабілізацію девальваційних процесів і мінімізацію деструктивного впливу ризиків та загроз на процеси функціонування виробничо-господарських комплексів держави, насамперед у період структурних фінансово-економічних

криз у 2008–2009 та 2014–2016 роках. Водночас нарощування параметрів ефективності функціонування сфери АПК обмежується недостатнім рівнем розвиненості інфраструктури аграрного ринку, що ускладнює техніко-технологічну модернізацію виробничо-господарських комплексів аграрного сектору, посилює прояви сезонних спекуляцій та появу зайвих посередницьких структур, формує перешкоди для виходу на цільові сегменти аграрного ринку, передусім для малих виробників аграрної продукції. У зв'язку з цим постає доцільність перегляду наявних підходів до стимулювання процесів розбудови мережі об'єктів інфраструктури вітчизняного аграрного ринку в контексті підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та прикладні аспекти

розвитку інфраструктури аграрного ринку отримали своє широке відображення у наукових працях учених. Зокрема, П. Пуцентейло у своїх дослідженнях значну увагу приділив розвитку інституцій аграрного ринку [6, с. 11]. Є. Данкевич обґрунтував систему стійких конкурентних переваг за рахунок інтеграції виробництва, переробки та реалізації аграрної продукції в межах інфраструктури аграрного ринку та запропонував механізм формування виробничої інфраструктури інтегрованими підприємствами [2, с. 76–78]. Проблемними аспектами державного регулювання розвитку інфраструктури аграрного ринку займався О. Красноруцький [5, с. 127–129]. Побудові механізмів формування інфраструктури аграрного ринку були присвячені наукові дослідження О. Алейнікової [1, с. 146–147]. Н. Добіжа займалась розробленням стратегічних напрямів розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки як важливої складової частини налагодження ефективного функціонування аграрної сфери [4].

Незважаючи на наявність численних наукових досліджень у сфері розвитку інфраструктури аграрного ринку, вчені ще недостатньо розробили питання обґрунтування інноваційних засад активізації розбудови цієї інфраструктури.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування інноваційних засад активізації розвитку мережі об'єктів інфраструктури аграрного ринку в умовах наростаючих трансформацій. Це потребує ідентифікації основних перешкод, що обмежують параметри ефективності функціонування аграрного ринку та проєктування адекватного організаційно-економічного інструментарію усунення негативного впливу цих перешкод. Пріоритетним завданням є розроблення комплексу заходів структурної перебудови функціонування інфраструктури аграрного ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвинена мережа об'єктів інфраструктури аграрного ринку формує передумови для структуризації та узгодження інтересів усіх учасників виробничо-продуктового ланцюга створення доданої вартості в АПК. Це дає змогу мінімізувати ризики виникнення конфліктного середовища між суб'єктами суспільно-економічного обміну, забезпечити високий рівень стандартів дотримання правил добросовісної конкуренції на ринку та максимізувати задоволення потреб виробників і споживачів аграрної продукції. У науковому середовищі ринкова інфраструктура позиціонується через призму сукупності суспільно-економічних та організаційно-правових відносин, що забезпечують підтримку процесів обміну через товарні, фінансові та інформаційні потоки в контексті забезпечення підтримки процесів зростання виробництва та гарантування соціально-економічної стабільності в державі [9]. Сьогодні наявна інфраструктура аграрного ринку

не відповідає реальним запитам і потребам галузі, що обумовлено обмеженістю фінансово-економічної спроможності господарюючих суб'єктів та держави, а також нерозвиненістю спільної діяльності між аграрними виробниками, органами державної влади та місцевого самоврядування у сфері реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Відставання темпів розвитку інфраструктури аграрного ринку від реальних запитів і потреб сфери АПК лише поглиблює структурні проблеми функціонування останньої, що формує передумови для розроблення та імплементації інноваційних підходів до розбудови об'єктів ринкової інфраструктури.

Доцільність обґрунтування інноваційних засад розвитку інфраструктури аграрного ринку обумовлюється також з огляду на потребу мінімізації спекулятивних впливів на аграрному ринку та нівелювання дестабілізуючих сезонних кон'юнктурних коливань; наявний диспарат просторо-територіального розвитку між сільськими та урбанізованими територіями; необхідність у диверсифікації каналів збуту аграрної продукції для виробників та усунення насамперед ірраціональних посередників на ринку; потребу оптимізації логістичних потоків в аграрній сфері з урахуванням реальних можливостей, запитів і потреб суб'єктів АПК; вдосконалення системи розрахунків між виробниками й споживачами аграрної продукції; гарантування фізичної та економічної доступності продовольства для всіх соціальних верств населення; полегшення доступу виходу на цільові сегменти аграрного ринку малих виробників аграрної продукції.

Нерозвиненість інфраструктури аграрного ринку обмежує можливості продажу продукції виробниками за найбільш вигідними цінами, що стримує параметри нарощування прибутковості суб'єктів АПК, перешкоджає становленню процесів розширеного відтворення останніх і, вочевидь, ускладнює економічну доступність продовольства для кінцевого споживача. На рис. 1 представлено індекси цін сільськогосподарської продукції, що була реалізована підприємствами у 2010–2020 роках. Як можемо спостерігати, протягом досліджуваного періоду зафіксована синхронність у коливаннях індексів цін на продукцію як рослинницької, так і тваринницької галузей. Водночас слід відзначити, що індекси цін продукції рослинництва здебільшого випереджають індекси цін на продукцію тваринництва. Найвищі значення індексів цін сільськогосподарської продукції підприємств спостерігалися у 2015 році, що було обумовлено перш за все високими темпами інфляційних процесів і загостренням фінансово-економічної кризи. Водночас коливання досліджуваних індексів обумовлено не лише впливом несприятливих чинників макроекономічної нестабільності, але й структурною невідповідністю

Рис. 1. Індеси цін продукції сільського господарства, що реалізована підприємствами в Україні за 2010–2020 роки, % до попереднього року

Джерело: складено на основі [7, с. 188]

інфраструктури аграрного ринку реальним запитам та потребам розвитку галузі, що ускладнює імплементацію дієвих механізмів оперативного корегування ринкової кон'юнктури та стратегічних параметрів розвитку ринку.

Проблемним аспектом є нерозвиненість регіональної мережі оптових ринків. В Україні тільки двадцять юридичних осіб мають статус оптових аграрних ринків. При цьому їх мережа територіально обмежується десятима регіонами, а саме Донецькою, Київською, Запорізькою, Львівською, Луганською, Одеською, Миколаївською, Рівненською, Харківською та Херсонською областями. Інноваційним типом розвитку відзначаються такі оптові аграрні ринки, як «Столичний» у Київській, «Великі Копані» в Херсонській, «Шувар» у Львівській областях. Однак такі передові практики господарювання мають скоріше поодинокий, ніж системний характер. У більшості регіонів відсутнє адекватне логістично-інфраструктурне забезпечення оптової торгівлі відповідно до реальних вимог і потреб АПК [3]. Так, за експертними оцінками, ємність вітчизняного овочевого ринку в грошовому еквіваленті становить приблизно 11,5 млрд. грн. При цьому 84,5% продукції овочівництва виробляється в господарствах населення, з якої тільки третина реалізується через мережу оптової торгівлі [7].

Структурною проблемою є нерозвиненість логістичного забезпечення розвитку інфраструктури аграрного ринку та здійснення торговельно-економічних операцій між суб'єктами аграрного сектору економіки. Це зумовлює активізацію

цінових спекуляцій на ринку, загострення проявів недобросовісної конкуренції, формування непрозорих механізмів реалізації продовольства, ускладнення налагодження ефективних механізмів контролю за дотриманням установлених стандартів розвитку виробничо-господарських бізнес-процесів в АПК, посилення ризиків зниження якості аграрної продукції в процесі її зберігання. Нерозвиненість складських приміщень кондиційного та ергономічного зберігання продукції спонукає її виробників до продажу на початку маркетингового року, що відзначається нижчими цінами, адже ринок є більш насиченим. Зокрема, за оцінками експертів, в Україні налічується близько 1 200 елеваторів, 70% яких є фізично зношеними та морально застарілими. Щорічний дефіцит елеваторних потужностей оцінюється в 40–45 млн. т [10]. Така ситуація не лише обмежує внутрішні параметри зростання АПК, але й перешкоджає розвитку його експортних потужностей. Стримує розвиток інфраструктури аграрного ринку також незадовільний стан наявної мережі автомобільних доріг. Так, на 1 тис. км² припадає 277 км автомобільних доріг із твердим покриттям, що суттєво менше, ніж у країнах Європейського Союзу (зокрема, у Польщі цей показник становить 1 320 км, Австрії – 1 370 км, Німеччині – 1 800 км, Франції – 1 920 км) [8]. Недостатнім є залучення у логістичні процеси аграрного сектору економіки об'єктів залізничної, річкової та портово-морської інфраструктури.

Знижує параметри ефективності функціонування інфраструктури аграрного ринку нероз-

виненість практик становлення інтеграційних об'єднань горизонтально-вертикального типу між суб'єктами АПК, що перешкоджає формування спільної матеріально-технічної бази аграрних виробників (насамперед малих і середніх за розмірами суб'єктів АПК), ускладнює ведення конкурентної боротьби та просування продукції на ринку разом із масштабними підприємницькими структурами агрохолдингового типу господарювання, максимізує трансакційні витрати на укладання ринкових контрактів і здобуття інформації, стримує процеси трансформації господарств населення у фермерські господарства та малі сільськогосподарські підприємства. Кооперація та інтеграція суб'єктів АПК є ефективним інструментом нарощування їх виробничо-господарських потужностей, підвищення дієвості механізмів захисту ринкових інтересів і зміцнення конкурентних позицій. Непоширеність практики становлення інтеграційних структур горизонтально-вертикального типу господарювання пояснюється передусім наявністю усталених стереотипних побоювань керівників підприємницьких структур щодо можливої втрати їх незалежності в процесах прийняття управлінських рішень та розподілу отриманого прибутку. Натомість така ситуація лише поглиблює ірраціональні бізнес-процеси господарюючих суб'єктів аграрної сфери.

Попри тривалий період становлення вітчизняної мережі аграрних бірж, параметри ефективності їх функціонування є недостатніми з огляду на масштаби торговельно-економічних операцій в АПК. Потужності мережі аграрних бірж є недостатньо інтегрованими в сегмент ринкових трансакцій між суб'єктами аграрного сектору економіки. Підвищення стратегічної ролі аграрних бірж у процесах інноваційного розвитку інфраструктури ринку дає змогу мінімізувати деструктивний вплив спекулятивних впливів, оперативно реагувати на зміну кон'юнктури аграрного ринку, ефективно протидіяти ризикам зриву торговельно-економічних трансакцій. Серед ключових причин недостатнього рівня інтеграції інструментів біржової торгівлі в процеси торговельно-економічного обміну на аграрному ринку доцільно виділити такі: зацікавленість потужних операторів ринку у придбанні сировинної аграрної продукції, найнижча ціна на яку сформована безпосередньо у виробника, що спонукає до налагодження прямих контрактних торговельних відносин на ринку; більший розмір трансакційних витрат на обслуговування біржових контрактів порівняно з традиційними оптовими аграрними ринками; традиційно масштабні обсяги тіншових торговельно-економічних операцій на аграрному ринку; низький рівень мотивів і стимулів з боку топ-менеджменту виробників аграрної продукції в укладенні ф'ючерсних та опціонних угод на біржі, оскільки це передбачає

здійснення витрат на обслуговування брокерських послуг, що супроводжується бюрократизацією господарських операцій та вимагає додаткового адміністрування.

Становлення інноваційних засад розвитку інфраструктури аграрного ринку потребує забезпечення стратегічної орієнтації на досягнення таких пріоритетів, як розбудова регіональної мережі об'єктів оптової торгівлі, що відзначаються інноваційним типом функціонування та обслуговування потреб виробників і споживачів аграрної продукції; інноваційна модернізація логістичних потужностей аграрного сектору економіки, диверсифікація транспортно-логістичного забезпечення та оптимізація логістичних потоків; стимулювання становлення горизонтально-вертикальних інтеграційних структур між суб'єктами АПК, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та створення нових ланок ланцюга формування доданої вартості; розбудова аграрних бірж та посилення їх стратегічної ролі й інтеграції в процесах здійснення торговельно-економічних трансакцій між суб'єктами АПК.

Стратегічно важливою складовою частиною інноваційного розвитку інфраструктури аграрного ринку є стимулювання розвитку регіональної мережі об'єктів оптової торгівлі, що передбачає формування аграрно-індустріальних кластерів з урахуванням інтересів усіх учасників збутово-продуктового ланцюга формування доданої вартості в аграрному секторі економіки. Для цього необхідно спростити наявну бюрократичну процедуру виділення земельних ділянок для створення оптово-аграрних ринків у регіонах і розробити комплексну програму розбудови регіональної мережі таких ринків з урахуванням тягіння до сировинних баз, потенційних центрів споживання, а також логістично-територіального розміщення засобів виробництва й наявної розвиненої дорожньо-транспортної інфраструктури. Пріоритетною є орієнтація на реалізацію механізмів державно-приватного партнерства стимулювання розвитку інноваційних оптових аграрних ринків, що дасть змогу диверсифікувати джерела фінансування таких масштабних проєктів та підвищить зацікавленість усіх задіяних суб'єктів у кінцевих результатах розбудови мережі оптових ринків. Важливою функціональною складовою частиною інноваційних оптово-аграрних ринків є забезпечення можливості складування та кондиційного зберігання продукції для її продавців як рослинницької, так і тваринницької спеціалізації. Розбудова регіональної мережі оптових аграрних ринків сформує передумови для полегшення виходу малих виробників сільськогосподарської продукції на ринок (господарства населення, фермерські господарства, малі підприємства), усунення зайвих ірраціональних каналів розподілу аграрної продукції.

Значним незадіяним резервом інноваційної модернізації та нарощування логістичних потужностей АПК є залучення фінансових ресурсів грантово-проектної підтримки, що потребує формування адекватної системи залучення таких коштів та підвищення рівня інформаційного забезпечення й професійних компетенцій керівників суб'єктів аграрного сектору економіки в сегменті активізації грантової діяльності. Покращення логістичного забезпечення передбачає також використання інструментів лізингу та пільгового кредитування, у тому числі на засадах відшкодування з державного бюджету вартості відсотків за кредитами на придбання об'єктів логістичних потужностей. Важливою є орієнтація на збалансування основних функціональних компонентів аграрної логістики (постачання, розподіл, зберігання та реалізація) з урахуванням галузевої специфіки господарювання суб'єктів АПК та забезпечення стратегічної спрямованості на мінімізацію трансакційних витрат у процесі торговельно-економічного обміну. Мінімізація ризиків зриву й невиконання контрактних зобов'язань вимагає у виробників аграрної продукції реалізації механізмів та інструментів диверсифікації транспортної логістики через посилення ролі залізничного та водних видів транспорту.

Стимулювання розвитку інтеграції та кооперації в аграрному секторі економіки передбачає формування економічних та соціально-психологічних стимулів у керівників господарських структур АПК до об'єднання їх ресурсних потужностей та формування спільної матеріально-технічної бази господарювання. Це потребує реалізації інформаційно-популяризаційної кампанії щодо переваг функціонування кооперативних структур, створення бази типових бізнес-планів формування інтеграційних об'єднань, залучення інтелектуально-кадрових працівників закладів вищої освіти аграрного стимулювання та експертів регіональної мережі системи сільськогосподарського дорадництва в процеси надання інформаційно-консультаційної підтримки юридичної реєстрації, ведення обліку та функціонування структур інтеграційно-кооперативного типу. Важливим аспектом є розроблення та реалізація комплексних регіональних програм стимулювання розвитку горизонтально-вертикальних інтегрованих структур в АПК, які би передбачали досягнення чітких індикаторів за результатами їх імплементації та використання дієвих джерел і механізмів фінансування стратегічних програмних положень цих документів.

Активізація інструментів біржової торгівлі на аграрному ринку передбачає зменшення бюрократичних перепон у процесі оформлення біржових контрактів. Важливим аспектом є формування соціально-економічних мотивів і стимулів у керівників суб'єктів АПК до реалізації аграрної продукції

на біржових торговельних майданчиках, що передбачає вжиття комплексу заходів інформаційно-консультаційної підтримки, насамперед малим і середнім за розмірами виробникам, а також роз'яснення інституційних переваг укладання біржових угод. Стратегічним завданням є збільшення частки угод, що орієнтовані на внутрішнє споживання продовольства, у тому числі через використання механізмів державних резервних закупівель аграрної продукції. Доцільною є реалізація інструментів залучення іноземних інвестицій у сегмент активізації біржової діяльності АПК.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток вітчизняного аграрного ринку відзначається недостатнім рівнем інноваційної складової частини розвитку його інфраструктури, що суттєво обмежує параметри ефективності функціонування та здійснення процесів розширеного відтворення АПК. У зв'язку з цим доцільною є орієнтація на імплементацію таких підходів до розбудови інфраструктури ринку, як розвиток регіональної мережі інноваційних об'єктів оптової торгівлі (формування аграрно-індустріальних кластерів, реалізація комплексної програми розвитку регіональних ринків, впровадження механізмів державно-приватного партнерства); інноваційна модернізація логістичного забезпечення аграрного ринку (інструменти грантово-проектної підтримки, лізинг обладнання та пільгове кредитування, диверсифікація транспортних потоків суб'єктів АПК); розвиток інноваційних горизонтально-вертикальних інтеграційних структур (формування соціально-психологічних стимулів до інтеграції, реалізація інформаційно-популяризаційної кампанії, державна підтримка розвитку кооперації); розвиток аграрних бірж (зменшення бюрократичних перепон, консультаційна підтримка укладання біржових контрактів, залучення іноземних інвестицій). Комплексна імплементація запропонованих заходів сформує передумови для підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки, диверсифікації каналів розподілу продукції та активізації ринкових трансакцій суб'єктів АПК.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алейнікова О. Механізми формування інфраструктури аграрного ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 24. С. 144–148.
2. Данкевич Є. Тенденції формування інфраструктури аграрного ринку інтегрованими підприємствами. *Економічний простір*. 2013. № 75. С. 72–80.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Добіжа Н. Стратегічні засади розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки в умовах глобального середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 55–59.

5. Красноруцький О. Регулювання внутрішнього аграрного ринку: шляхи вдосконалення. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2007. Вип. 3. Т. 1. С. 123–129.

6. Пуцентейло П. Формування і розвиток інфраструктури аграрного ринку. *Агроінком*. 2008. № 1–2. С. 9–11.

7. Сільське господарство України за 2020 рік : статистичний збірник / відп. за вип. О. Прокопенко. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 231 с.

8. Транспорт і зв'язок України – 2020 рік. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

9. Черевко Г. Державне регулювання економіки АПК : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 339 с.

10. 70% українських елеваторів фізично зношені – заява. Гаряча політика. URL: <https://agropolit.com/news/19235-70-ukrayinskih-elevatoriv-fizichno-znosheni-zayava>.

REFERENCES:

1. Aleinikova O. (2010) Mekhanizmy formuvannya infrastruktury ahrarnoho rynku Ukrainy [Mechanisms of formation of infrastructure of the agrarian market of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24, pp. 144–148.

2. Dankevych Ye. (2013) Tendentsii formuvannya infrastruktury ahrarnoho rynku intehrovanymy pidpriemstvamy [Trends in the formation of agricultural market infrastructure by integrated enterprises]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 75, pp. 72–80.

3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Dobizha N. (2019) Stratehichni zasady rozvytku infrastruktury rynku silskohospodarskoi tekhniki v umovakh hlobalnoho seredovyscha [Strategic bases of development of infrastructure of the market of agricultural machinery in the conditions of the global environment]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp. 55–59.

5. Krasnorutskiy O. (2007) Rehuliuвання vnutrishnoho ahrarnoho rynku: shliakhy vdoskonalennia [Regulation of the domestic agricultural market: ways to improve]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*, vol. 1, no. 3, pp. 123–129.

6. Putsenteilo P. (2008) Formuvannya i rozvytok infrastruktury ahrarnoho rynku [Formation and development of agricultural market infrastructure]. *Ahroinkom*, no. 1–2, pp. 9–11.

7. Prokopenko O. (2021) Silske hospodarstvo Ukrainy za 2020 rik [Agriculture of Ukraine for 2020]. Kyiv: Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy.

8. Transport i zviazok Ukrainy – 2020 rik (2021) [Transport and Communications of Ukraine 2020]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

9. Cherevko H. (2006) Derzhavne rehuliuвання ekonomiky APK [State regulation of the agro-industrial complex economy]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)

10. 70% ukraïnskykh elevatoriv fizychno znosheni – zaiava. [70% of Ukrainian elevators are physically worn out – statement]. Hariacha polityka. Available at: <https://agropolit.com/news/19235-70-ukrayinskih-elevatoriv-fizichno-znosheni-zayava>.